

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง” มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาแบบแผนการจัดการสาธารณูปการของวัด และ ๓) เพื่อนำเสนอการพัฒนาแบบแผนการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร(Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาแบบแผนการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง จึงสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยได้สรุปการวิจัยตามประเด็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยตอบคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ข้อ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตอนที่ ๑ สภาพและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง

สภาพการและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ด้านบุคลากรประกอบด้วย พระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจในการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นอย่างดีนั้นมีน้อย ทำให้ประสบปัญหาด้านต่างๆ ตามมา เช่นขาดการพัฒนาและดูแลรักษาที่ดี มีวัดร้างเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะพระสงฆ์ที่ดูแลและรับผิดชอบงานด้านสาธารณูปการโดยตรงมีน้อย ทำให้ขาดการวางแผน การดำเนินงาน การกำกับดูแล และการตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ขาดการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ขาดการสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยเหลืองาน คณะสงฆ์ ประเด็นปัญหาถัดมา คือ ผู้ว่าจ้างมีปัญหาในประเด็นกระบวนการการควบคุมคุณภาพและเวลา ผู้รับจ้างมักจะเจอปัญหาว่า ไม่มีความชำนาญในสาขานั้น ๆ และไม่ค่อยมีความรับผิดชอบในงาน พระสงฆ์ที่มีอายุมากการดูแลในการก่อสร้างก็มีแต่เพียงคณะกรรมการและช่างช่วยดูแลรักษา ดังนั้นพระสงฆ์จึงควรศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลก และทางธรรมเพื่อนำความรู้มาพัฒนาด้าน

บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะของวัดให้เป็นระเบียบ มีแบบแผน และเป็นตัวอย่างที่ดัดนํ้าเลื่อมใสเพื่อให้ญาติโยมเกิดความศรัทธา

สภาพการและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ด้านงบประมาณ ประกอบด้วย ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ขาดปัจจัยทุนทรัพย์ และงบประมาณในการสร้างและพัฒนางานด้านสาธารณูปการ จึงทำให้งานสาธารณูปการที่ทางวัดสร้างมูลค่าและไม่ค่อยจะเรียบร้อย ทำให้ประชาชนไม่เห็นความก้าวหน้าในเนื้องานการสร้างงานสาธารณูปการเท่าไร จึงทำให้เกิดผลเสีย ดูว่าวัดขาดความเอาใจใส่ในการสร้างสาธารณูปการของวัดเท่าที่ควร ขาดความรู้ศาสตร์ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญอย่างมาก เช่น ศิลปะ วาดภาพฝาผนังในอุโบสถ เป็นต้น ทำให้ต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญข้างนอก บริษัทเอกชนมาก่อสร้าง ทำให้สูญเสียงบประมาณจำนวนมาก ขาดความรู้เรื่องการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการในการอนุมัติงบประมาณในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ต้องรอเจ้าภาพและประชาชนทั่วไปบริจาคเพียงอย่างเดียว ทำให้การก่อสร้างขาดระยะไม่ต่อเนื่อง และเกิดปัญหาตามมา ขาดการแต่งตั้งคณะกรรมการทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาควบคุมดูแลการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เช่น วิศวกร ช่างผู้ชำนาญการ เจ้าหน้าที่บ้านเมือง เป็นต้น การหาทุนทรัพย์เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์ภายในวัดไม่เปิดกว้างสำหรับผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป เพราะส่วนใหญ่มีชื่อเจ้าภาพเดิมอยู่แล้ว ทำให้ไม่มีใครกล้าทำต่อหรือยุ่งเกี่ยว ต้องรอทายาทหรือผู้เกี่ยวข้องมาบูรณะซ่อมแซมให้ ทำให้ทางวัดไม่กล้าของบประมาณสนับสนุนจากภายนอก รวมถึงผู้มีจิตศรัทธาด้วย ขาดการจัดทำและควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ-รายจ่าย ที่ถูกต้อง โปร่งใสและตรวจสอบได้ ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งทุนต่าง ๆ เช่น จากประชาชนในเขตวัด พื้นที่ใกล้เคียงและหน่วยงานราชการ ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง

สภาพการและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ด้านวัสดุอุปกรณ์ ประกอบด้วย สภาพพื้นที่วัดมีน้อย ขาดการวางแผนในการก่อสร้างสาธารณูปการต่าง ๆ ทำให้พื้นที่ของวัดที่มีจำกัด นำมาใช้ประโยชน์ได้น้อยและไม่เป็นระเบียบ ทำให้วัดดูไม่สวยงาม ขาดความสะอาดและความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจกัน รักษาความสะอาดในบริเวณวัดและศาสนสถาน ศาสนวัตถุของทางวัด ขาดคนดูแลและรักษาความสะอาดห้องสุขา ที่ทางวัดมีอยู่ ยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ขาดทักษะในการคำนวณการใช้อุปกรณ์ก่อสร้างภายในวัด เช่น เหล็ก ปูน หิน เป็นต้นที่ดี ขาดการตรวจสอบราคาอุปกรณ์ในการก่อสร้างเท่าที่ควร ทำให้เกินงบประมาณไม่พอเพียง ขาดการก่อสร้างตามงบประมาณที่ตั้งไว้ และชอบจัดแบ่งงบประมาณไปใช้จ่ายอย่างอื่นแทน การก่อสร้างนั้นต้องคำนึงถึงประโยชน์ ใช้ประโยชน์ได้ทุกตารางเมตร ประหยัดคือสร้างขนาดพอใช้ขนาดบำรุงรักษาปลอดภัย ต้องมีความปลอดภัยในกระบวนการก่อสร้าง มีความปลอดภัยในการใช้ สะดวกใช้สร้างแล้วต้องสะดวกใช้ อุปกรณ์บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัดนานเกินไปทำให้เกิดอันตรายต่อผู้เป็น

ช่างในการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ บางวัดก็หาซื้ออุปกรณ์บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะยาก เพราะวัดเป็นโบราณสถาน ขาดอุปกรณ์ในการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ เพราะพระสงฆ์ไม่ได้เป็นช่าง ทางวัดไม่ค่อยดำเนินการจัดการปรับปรุงซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะของวัด วางแผนผัง เขตพุทธาวาส สังฆาวาส ให้เป็นสัดส่วนเท่าที่ควร

สภาพการและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย ขาดการตรวจเยี่ยมและให้การอบรมในการพัฒนาวัดให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวัด ขาดการวางแผนแบบแปลนในการก่อสร้างเสนาสนะให้เป็นสัดส่วน โดยก่อสร้างตามความประสงค์ของผู้มีศรัทธาบริจาคทรัพย์ ขาดการอบรมและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องของเจ้าคณะผู้ปกครองในการดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด ขาดการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาจากประชาชนที่มำบำเพ็ญกุศลในวัด ขาดกฎระเบียบ คำสั่ง การบังคับบัญชาและการประเมินติดตามผลงานที่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดการกระจายอำนาจออกไปให้บุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถ ช่วยดูแลจัดการ ไม่ควรคุมอำนาจไว้ฝ่ายเดียว ขาดการวางแผนหรือแผนผังในการดำเนินการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ขาดคณะกรรมการตรวจสอบและแนะนำการดำเนินงานด้านสาธารณูปการ ขาดนโยบายและแผนงาน โดยเฉพาะนโยบายถวายเป็นบุญกุศลแก่บุคลากรที่มีหน้าที่ในการดูแลรักษาสาธารณูปการในการก่อสร้างมีน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี การสื่อสารการประชาสัมพันธ์ มีน้อยเกินไป ทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับรู้ข่าวสารไม่ทั่วถึงกัน จึงมีส่วนร่วมในการสร้างสาธารณูปการภายในวัดไม่เต็มที่ และไม่ได้รับรู้ทางวัดได้จัดสร้างหรือดำเนินการสร้างอะไรบ้างภายในวัด

ตอนที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนารูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง

การก่อสร้างจะต้องใช้กำลังทรัพย์ กำลังคน กำลังศรัทธาและอื่นๆ ผู้ที่จะสร้างจะต้องมีบารมีหลายด้าน ต้องติดต่อประสานงานกับหลายฝ่าย เช่น พระสงฆ์ในวัดต้องเอาใจใส่ชวนช่วยประสานงาน ชาวบ้านก็ต้องสนับสนุนช่วยเหลือตามกำลังผู้ที่สร้างจะต้องมีบารมีหลายด้าน ต้องติดต่อประสานงานกับหลายฝ่าย เช่น พระสงฆ์ในวัดต้องเอาใจใส่ชวนช่วยประสานงาน ชาวบ้านก็ต้องสนับสนุนช่วยเหลือตามกำลัง หากมีข้อขัดแย้งหรือขัดข้องก็จะเป็นอุปสรรคที่ไม่บริสุทธิ์หรือมีตำหนิ เจ้าภาพเจ้าศรัทธาก็ต้องลงทุนทรัพย์เอาใจใส่ดูแลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลักของการก่อสร้างและจัดทำ ช่างที่ทำได้ต้องมีฝีมือเป็นที่ยอมรับเพราะการก่อสร้างมีทั้งศาสตร์ ศิลป์ วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น

วัดมีคณะกรรมการวัดจำนวนมากจึงช่วยทางงบประมาณให้เพียงพอต่อการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ แต่ต้องมีคณะกรรมการเงินในการดูแลรักษา ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายตามความเป็นจริง เจ้าอาวาสต้องมีความยุติธรรมเพื่อสร้างศรัทธาประชาชนทั่วไปช่วยเหลือในการก่อสร้างต่างๆ

ภายในวัดให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป การพัฒนาเสนาสนะภายในวัดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเพียงพอต่อการใช้สอยในกิจการของคณะสงฆ์ตามความรู้ความสามารถของเจ้าอาวาสนั้นๆ มีวางแผนในการใช้ที่ดินอันเป็นที่ตั้งวัดในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะให้เป็นประโยชน์สูงสุด ตามนโยบายของคณะสงฆ์ มีบางวัดที่ไม่ได้วางแผนในการใช้ที่ดินของวัดให้เป็นประโยชน์ต่อกิจการพระศาสนาไม่มีทิศทางในการพัฒนาวัด

วัสดุอุปกรณ์ เช่น ดิน หิน ปูน โลหะ เป็นต้น มีการแบ่งตามวิธีการและกระบวนการสร้างสรรค์ วิธีการและกระบวนการสร้างสรรค์ในงานศิลปหัตถกรรมและเครื่องใช้พื้นบ้านแต่ละอย่างมีขั้นตอนวิธีการที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับวัสดุที่นำมาใช้ด้วย เช่น วิธีการจักรสาน การแกะสลักไม้ การปั้นด้วยดิน หรือการทอ ซึ่งนอกจากมีขั้นตอนและวิธีการที่แตกต่างแล้ว วัตถุดิบเครื่องมือสำหรับใช้ในงานแต่ละประเภทยังมีลักษณะเฉพาะและวิธีการใช้ที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่ามีความแตกต่างกัน โดยตั้งแต่เริ่มขั้นตอนแรกจนถึงเสร็จสิ้นสมบูรณ์

การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาสด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมา้อาคารเรียน หอธรรมกุฎี ศาลาการเปรียญเป็นต้นงานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน เป็นความสัมพันธ์แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นความสัมพันธ์ที่มีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การเรียนรู้วิถีชีวิตและและเป็นสื่อเชื่อมโยงกับประชาชน วัดจึงเปรียบเสมือนเป็นบ้านหลังที่สองของชุมชน ในการร่วมกันทำกิจกรรมและสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนในที่นั้น ๆ ประชาชนในชุมชน จึงให้ความร่วมมือในการร่วมกันสร้างเสนาสนะ ถาวรวัตถุภายในวัด ให้ดูสวยงามเป็นที่เชิดหน้าชูตา ของชุมชนที่อยู่ภายในเขตวัดอีกด้วย งานด้านสาธารณูปการวัดจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นผู้นำ และให้ความรู้ต่าง ๆ แก่พุทธศาสนิกชนในการร่วมกันสร้างงานสาธารณูปการวัดและมีพุทธศาสนิกชนเป็นกำลังช่วยในการ บริจาคทรัพย์และแรงงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางและวัดได้พัฒนาทางด้านจิตใจ ในการอบรมขัดเกลา สร้างความสามัคคีในชุมชน และพัฒนาด้านวัตถุเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ ในการใช้สอยประโยชน์ศาสนสถานต่าง ๆ ร่วมกันอีกด้วย ซึ่งงานด้านสาธารณูปการนี้ จะเป็นตัวบ่งชี้วัดคุณภาพในด้านการพัฒนาวัด ซึ่งตรงตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์

พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตอนที่ ๓ นำเสนอการพัฒนาารูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง

รูปแบบที่ ๑ ได้แก่ การจัดการบุคลากร (MAN) ประกอบด้วย การพัฒนาความรู้ความสามารถพระสังฆาธิการ เช่น การฝึกอบรม การศึกษาต่อในหลักสูตรต่างๆ ได้แก่ หลักสูตรประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ หลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ หรือการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานที่จัด เป็นต้น การศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ประการต่อมาควรพัฒนาทักษะและความชำนาญในการปฏิบัติงานของเจ้าอาวาสให้มีประสิทธิภาพในการจัดการสาธารณูปการ เช่น การลงมือปฏิบัติจริง การแนะนำจากเจ้าคณะพระสังฆาธิการที่มีความรู้และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น ประการถัดไปควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจากทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ เช่น เจ้าคณะผู้ปกครอง เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุสามเณรภายในวัดที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนไวยาวัจกร คณะกรรมการวัด และประชาชน เป็นต้น เพื่อร่วมวางแผน กำกับดูแลความเรียบร้อย เป็นต้น ประการสุดท้ายควรมีกระบวนการในการคัดเลือกช่างฝีมือที่ดีและมีความชำนาญ ทั้งนี้งานก่อสร้างและการปฏิสังขรณ์จะประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยบุคลากรที่ดีและมีประสิทธิภาพในการทำงาน

รูปแบบที่ ๒ ได้แก่ การจัดการงบประมาณ (MONEY) ประกอบด้วย แหล่งที่มาของงบประมาณชัดเจน ทั้งนี้เจ้าอาวาสจะต้องทราบแหล่งที่มาของงบประมาณ ทั้งในส่วนของเงินบริจาคจากศรัทธาของพุทธศาสนิกชน จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมศิลปากร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นต้น รวมถึงบริษัทเอกชน ห้างร้าน รวมถึงรายได้จากวัดเองด้วย ทั้งนี้การทราบแหล่งที่มาของงบประมาณจะช่วยให่วัดมีแหล่งที่มาของงบประมาณที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การบริหารจัดการง่ายขึ้นด้วย ประการที่สองควรพัฒนาระบบบริหารจัดการการเงินที่มีประสิทธิภาพ เมื่อรับเงินมาแล้วเจ้าอาวาสจำเป็นต้องทราบกฎหมาย หรือระเบียบวิธีการปฏิบัติสำหรับการจัดการงบประมาณที่ดี การเบิกจ่ายงบประมาณที่ถูกต้องและโปร่งใส ประการที่สามจะต้องจัดทำบัญชีรับจ่ายให้เป็นปัจจุบันและรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ รวมทั้งเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ตรวจสอบความโปร่งใส ความคุ้มค่าของงบประมาณได้

รูปแบบที่ ๓ ได้แก่ การจัดการวัสดุอุปกรณ์ (MATERIAL) ประกอบด้วย พัฒนาระบบการคัดเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ คงทนและคุ้มค่า เลือกสรรวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น อิฐ มอญ ดินแดง ซึ่งเป็นของหาง่าย มีอยู่ในชุมชนจังหวัดอ่างทอง ราคาถูกและหาง่าย นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังต้องอนุรักษ์ความเป็นไทยและพระพุทธศาสนาที่ชัดเจน ไม่มีการดัดแปลงหรือสร้างสิ่งขัดแย้งต่อวัฒนธรรมประเพณี และพระพุทธศาสนา ประการสุดท้ายต้องไม่ทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุเดิมที่มีอยู่

รูปแบบที่ ๔ ได้แก่ การบริหารจัดการ (MANAGEMENT) ประกอบด้วย จำเป็นต้องมีการประชุมวางแผนสม่ำเสมอ มีการปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้อย่างเคร่งครัด มีระบบตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการดำเนินงานเสมอ

จากรูปแบบทั้งสี่ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ทำให้การจัดการสาธารณูปการในจังหวัดอ่างทองมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันและดำเนินงานตามรูปแบบที่กล่าวมาแล้วจะช่วยให้งานง่ายขึ้น และมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นด้วย

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลสภาพและปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง

สภาพปัญหาการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์ในการก่อสร้างสาธารณูปการต่างๆ ที่มีความรู้ความสามารถ (เฉพาะด้าน) ในการวางแผนการพัฒนา การบริหารการจัดการวัด ให้เป็นระเบียบในงานด้านสาธารณูปการวัดยังไม่เพียงพอ ซึ่งบางครั้งทำให้ขาดการวางแผนแบบแปลนในการก่อสร้างเสนาสนะให้เป็นสัดส่วนอีกทั้งในการก่อสร้างงานต่างๆ ก็ทำตามความประสงค์ของผู้มีศรัทธาบริจาคทรัพย์ ซึ่งวัดไม่มีงบประมาณ จึงทำให้แบบแปลนต่างๆ ไม่เป็นไปตามระเบียบแบบแผน แม้ในส่วนงานภาครัฐก็ไม่ได้เข้ามาช่วยเหลือวัดในด้านของงบประมาณ ในการสร้างเสนาสนะและงานสาธารณูปการของวัดจึงทำให้ ในการพัฒนาวัดในด้านสาธารณูปการนั้นล่าช้าไม่เสร็จตรงตามเป้าหมายของกรอบกำหนดเวลาในการทำงานในส่วนของผู้ปกครองซึ่งมีหน้าที่โดยตรงขาดการตรวจเยี่ยม และให้การอบรมความรู้ในการพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ เช่น มีการประชุม ติดตามผล ก็จริงแต่ก็ดูแลได้ไม่ทั่วถึง เพราะบุคลากรพระสงฆ์ มีจำนวนน้อยโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับวัดที่มีหน้าที่ และชำนาญทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ไม่มีคณะกรรมการตรวจสอบและแนะนำการดำเนินงานด้านสาธารณูปการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิสิฐพัชราจาร** เรื่อง “การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี” ผลการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี พบว่า จุดอ่อนในการดำเนินงาน คือ พระสังฆาธิการบางท่านแบกภาระหน้าที่หลายบทบาท บางรูปมีอายุมาก พรรษามาก การติดต่อดำเนินงานเป็นอุปสรรคส่วนโอกาสในการดำเนินงานคือ ชาวเพชรบุรีเป็นชาวพุทธที่มีจิตศรัทธาในการทำบุญบริจาคทรัพย์มาก และชุมชนให้ความร่วมมือในการระดมทุนในการก่อสร้างศาสนสถานศาสนวัตถุเป็นอย่างดี ส่วนอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ขาดหน่วยงานของทางราชการที่จะเข้ามาช่วยดูแลการก่อสร้าง

ซ่อมแซม ควบคุมดำเนินงานในด้านศิลปะต่างๆ จึงทำให้รูปลักษณ์สถาปัตยกรรมเปลี่ยนแปลงไปบางส่วน^๑

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค** เรื่อง “รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคของในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดยังขาดเงินอุดหนุนที่แน่นอน ต้องรอเงินจากกฐิน ผ้าป่า เป็นต้น เมื่อเงินมีไม่ต่อเนื่องก็พบกับอุปสรรคจากสภาพ ดิน ฟ้า อากาศ ทำให้วัสดุอุปกรณ์มีความเสียหายและชำรุดไปตามกาลเวลา ผู้รับเหมาหรือผู้รับจ้าง ส่วนมากจะเอาเปรียบวัดในเรื่องของการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ รวมถึงการทิ้งงาน^๒

๕.๒.๒ อภิปรายผลแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาารูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง

ในการพัฒนารูปแบบการจัดการสาธารณูปการ ความมุ่งหมายของการสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้พัฒนาสภาพรื้อไป การที่จะพัฒนาวัด หรือสาธารณูปการ เพื่อให้วัดกลับมามีบทบาทต่อชุมชนหรือสังคมที่วัดตั้งอยู่ เพื่อใช้วัดเป็นฐานการรองรับการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาท่ามกลางสภาพการณ์ของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วนั้น สมควรที่วัดจะต้องมีการดำเนินการด้านสาธารณูปการโดยแบ่งลักษณะงานออกเป็น ๓ ประการคือ ๑. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ ๒. การพัฒนาวัด ๓. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด และกิจการด้านอื่นๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็นการช่วยเหลือ อุดหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดว่าสาธารณูปการ งานสำคัญโดยเฉพาะเป็นงานละเอียดอ่อนเป็นงานระดับท้องถิ่นและการพระศาสนา เป็นงานที่ให้ความสำคัญแก่พระสังฆาธิการและเห็นผลงานของพระสังฆาธิการได้เร็วกว่างานอื่น แต่ก็มักเป็นเหตุก่อปัญหา เช่น บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกหลานใหญ่โต ก็เพราะการสาธารณูปการเป็นเหตุหากเจ้าคณะได้เห็นความสำคัญเร่งรัดตรวจตราชี้แจงแนะนำ การปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการได้ดีแล้ว การขัดแย้งระหว่างวัดกับบ้านจะลดน้อยลงตามลำดับ และความสมัคปรองมอดระหว่างบ้านกับวัดจะมีมากขึ้นเป็นเหตุให้การคณะสงฆ์และการพระศาสนาดำเนินไปด้วย

^๑พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยยา เขมสิริ), “การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๒พระครูปลัดปรีชา จิรนาโค (บัวผัด), “รูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔”, **พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ความเรียบร้อยดีงาม การควบคุมส่งเสริมการสาธารณูปการ จึงถือเป็นหน้าที่อันสำคัญของพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น **พระจินณวัตร กิ่งแก้ว** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสู่ความเป็นเลิศ” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาแบบเป็นการสร้างรูปแบบการดำเนินงานขององค์กร หน่วยงาน สารหรือองค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องที่ต้องการศึกษาที่แสดงถึงแนวความคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ด้วยกระบวนการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การสังเคราะห์ การสร้างรูปแบบการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ หรือการตรวจสอบรูปแบบและการสำเนาแบบ นอกจากนี้การวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาแบบพบว่าไม่สามารถกำหนดแน่นอนตายตัวได้แต่ขึ้นกับรายละเอียดของปรากฏการณ์หรือสิ่งที่เราจะพัฒนาแบบนั้นๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ความสอดคล้องของขั้นตอนการพัฒนาแบบโดยใช้ตารางประกอบการวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดขั้นตอนการพัฒนาแบบสำหรับการวิจัยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดที่สอดคล้องกันเพื่อกำหนดขั้นตอนการพัฒนาแบบในการวิจัย จากแนวทางการพัฒนาแบบจากการทำงานวิจัยที่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาแบบ ดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาแบบเป็นวิธีการปรับปรุงหรือพัฒนาภารกิจหรือ แนวคิดที่ได้ดำเนินการมาแล้ว โดยรวมมีขั้นตอนการวิจัยที่สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาแบบในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่สนใจได้ใน ๓ ขั้นตอนหลัก คือ

๑. ขั้นการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงเรื่องที่ต้องการพัฒนามีสภาพการดำเนินงานอย่างไรและมีปัญหา อุปสรรคในเรื่องใดบ้าง

๒. ขั้นสร้างรูปแบบ โดยนำข้อมูลจากหลายแหล่งมาสังเคราะห์สร้างรูปแบบตามกรอบแนวความคิด

๓. ขั้นประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับลักษณะของงานที่ศึกษาวิจัย^๗

๕.๒.๓ อภิปรายผลนำเสนอการพัฒนาแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง

การพัฒนาแบบการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง การบริหารบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากการก่อสร้างจะต้องใช้กำลังทรัพย์ กำลังคน กำลังศรัทธาและอื่นๆ ผู้ที่จะสร้างจะต้องมีบารมีหลายด้าน ต้องติดต่อประสานงานกับหลายฝ่าย เช่น พระสงฆ์ในวัดต้องเอาใจใส่ชวนชวายประสานงาน ชาวบ้านก็ต้องสนับสนุนช่วยเหลือตามกำลังผู้ที่จะสร้างจะต้องมีบารมีหลายด้าน ต้องติดต่อประสานงานกับหลายฝ่าย เช่น พระสงฆ์ในวัดต้องเอาใจใส่ชวนชวายประสานงาน ชาวบ้านก็ต้องสนับสนุนช่วยเหลือตามกำลัง หากมีข้อขัดแย้งหรือขัดข้องก็จะเป็น

^๗พระจินณวัตร กิ่งแก้ว, “การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษาสู่ความเป็นเลิศ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๕).

อุโบสถที่ไม่บริสุทธิ์หรือมีตำหนิ เจ้าภาพเจ้าศรัทธาก็ต้องลงทุนทรัพย์เอาใจใส่ดูแลให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ หลักของการก่อสร้างและจัดทำ ช่างที่ทำการก็ต้องมีฝีมือเป็นที่ยอมรับเพราะการก่อสร้าง มีทั้งศาสตร์ ศิลป์ วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระโชติ บดีรัฐ** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) สภาพการบริหารงานของ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ๒) ประสิทธิภาพของการบริหารงานของพระ สังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ๓) ศักยภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการใน เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ และข้อเสนอแนะ ๔) การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการ ปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้านมีผลดังนี้ ในการบริหารคน มีการสร้างและการพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้ มีประสิทธิภาพ ในการบริหารงานภาระงาน มีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ และ กำหนดโทษที่จะเมิดกฎระเบียบที่วางไว้ และในการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นทีม

๒. ประสิทธิภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มีผลดังนี้ ในการบริหารคน มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานมอบหมายให้ทำโดย ใช้คนให้ตรงกับความรู้และความสามารถ ในการบริหารภาระงาน มุ่งบริหารอย่างประหยัด คุ่มค่า และสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ และในการบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธา เข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น

๓. ศักยภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มีผลดังนี้ ในการบริหารคน มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงาน และ แก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงาน ในการบริหารภาระงาน มีการประยุกต์เทคโนโลยี เข้ามาช่วยในการบริหารงาน และในการบริหารองค์กร มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อ พัฒนางค์กรอย่างต่อเนื่อง

๔. สำหรับแนวทางในการพัฒนาคน การบริหารภาระงาน และการบริหารองค์กร ของ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ใน ๓ ด้าน มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีวิธีการ พัฒนาคณะให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้องโดยวิธีการ ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำ มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการ บริหาร โดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจ จริยธรรมคุณธรรมและให้มี

ความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาและตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป^๔

การบริหารการเงิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก วัดมีคณะกรรมการวัดจำนวนมากจึงช่วยทางงบประมาณให้เพียงพอต่อการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ แต่ต้องมีคณะกรรมการเงินในการดูแลรักษา ทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายตามความเป็นจริง เจ้าอาวาสต้องมีความยุติธรรมเพื่อสร้างศรัทธาประชาชนทั่วไปช่วยเหลือในการก่อสร้างต่างๆ ภายในวัดให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป การพัฒนาเสนาสนะภายในวัดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยเพียงพอต่อการใช้สอยในกิจการของคณะสงฆ์ตามความรู้ความสามารถของเจ้าอาวาสนั้นๆ มีวางแผนในการใช้ที่ดินอันเป็นที่ตั้งวัดในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะให้เป็นประโยชน์สูงสุด ตามนโยบายของคณะสงฆ์ มีบางวัดที่ไม่ได้วางแผนในการใช้ที่ดินของวัดให้เป็นประโยชน์ต่อกิจการพระศาสนาไม่มีทิศทางการพัฒนาวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พรจันทร์ พรศักดิ์กุล** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยเป็น ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณ โดยการวิเคราะห์เอกสารและฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ๒) การศึกษากระบวนการงบประมาณและการมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของสถานศึกษาที่ดำเนินการในปัจจุบัน โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานงบประมาณ วิเคราะห์เอกสารงบประมาณของโรงเรียนและสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ๓) การจัดทำร่างรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ๔) การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบโดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ๕) การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณการใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน^๕

การบริหารวัสดุอุปกรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากวัสดุอุปกรณ์ เช่น ดิน หิน ปูน โลหะ เป็นต้น มีการแบ่งตามวิธีการและกระบวนการสร้างสรรค์ วิธีการและกระบวนการสร้างสรรค์ในงานศิลปหัตถกรรมและเครื่องใช้พื้นบ้านแต่ละอย่างมีขั้นตอนวิธีการที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับ

^๔พระโชติ บติรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๔).

^๕พรจันทร์ พรศักดิ์กุล, “รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”, **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**, (สาขาวิชาการอุดมศึกษา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

กับวัสดุที่นำมาใช้ด้วย เช่น วิธีการจักรสาน การแกะสลักไม้ การปั้นด้วยดิน หรือการทอ ซึ่งนอกจากมีขั้นตอนและวิธีการที่แตกต่างแล้ว วัตถุดิบเครื่องมือสำหรับใช้ในงานแต่ละประเภทยังมีลักษณะเฉพาะและวิธีการใช้ที่ต่างกันไปอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่ามีความแตกต่างกัน โดยตั้งแต่เริ่มขั้นตอนแรกจนถึงเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อรอนงค์ โรจน์วุฒินบูลย์** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม” ผลการศึกษาพบว่า บริบทภายนอกองค์การมีความเปลี่ยนแปลงมากขึ้นส่งผลกระทบ ต่อการปรับทิศทางและกลยุทธ์ในการนำองค์กร กัดดันให้ผู้นำมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมมากขึ้นเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน บริบทภายในองค์การด้านวัฒนธรรมองค์การและบรรยากาศภายในองค์การมีผลกระทบต่อบทบาทของภาวะผู้นำ รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้และระบบการจัดการความรู้อย่างชัดเจน และเทคโนโลยีในการสร้างคลังความรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนานวัตกรรม โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม คือ โครงสร้างองค์การแบบทีมงานข้ามสายงาน ระบบพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มีการบริหารคนเก่ง และมีระบบพี่เลี้ยง มีการสอนงาน การมอบหมายงานโครงการ การมอบอำนาจ เป็นระบบที่ส่งผลเชิงบวกต่อแนวทางการพัฒนาผู้นำเชิงนวัตกรรม แนวทางการศึกษาครั้งนี้ คือแนวทางการพัฒนา ผู้นำในองค์การให้มีองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์การ และการศึกษาต่อไปในอนาคตเสนอให้มีการศึกษาปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อองค์การนวัตกรรม และกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อความชัดเจนในการกำหนดนโยบายแนวทางการพัฒนาผู้นำในองค์กรทุกระดับให้เกิดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม^๖

การจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาสด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแล การทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรมกุฏิ ศาลาการเปรียญเป็นต้นงานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน เป็นความสัมพันธ์แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เป็นความสัมพันธ์ที่มีวัดเป็นจุดศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การเรียนรู้วิถีชีวิตและและเป็นที่อบรมขัดเกลาให้กับประชาชน วัดจึงเปรียบเสมือนเป็นบ้านหลังที่สองของชุมชน ในการร่วมกันทำกิจกรรมและสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนในที่นั้น ๆ ประชาชนในชุมชน จึงให้ความร่วมมือในการร่วมกันสร้างเสนาสนะ ถาวรวัตถุภายในวัด ให้ดูสวยงามเป็นที่เชิดหน้าชูตา ของชุมชนที่อยู่

^๖อรอนงค์ โรจน์วุฒินบูลย์, “การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (คณะรัฐศาสตรศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓).

ภายในเขตวัดอีกด้วย งานด้านสาธารณูปการวัดจะต้องมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ และให้ความรู้ต่าง ๆ แก่พุทธศาสนิกชนในการร่วมกันสร้างงานสาธารณูปการวัดและมีพุทธศาสนิกชนเป็นกำลังช่วยในการบริจาคทรัพย์และแรงงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางและวัดได้พัฒนาทางด้านจิตใจ ในการอบรมขัดเกลา สร้างความสามัคคีในชุมชน และพัฒนาด้านวัตถุเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ ในการใช้สอยประโยชน์ศาสนสถานต่าง ๆ ร่วมกันอีกด้วย ซึ่งงานด้านสาธารณูปการนี้ จะเป็นตัวบ่งชี้วัดคุณภาพในด้านการพัฒนาวัด ซึ่งตรงตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมิทธิพล เนตรนิมิต** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย วิถีชีวิตและบทบาทพระสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพระพุทธรูปเจ้าทรงตั้งสังคัมสงฆ์ ต้องการให้เป็นแบบอย่างของผู้ปฏิบัติธรรม ทรงนำชื่อระบบปกครองที่ทรงคุ้นเคย เรียกสังคัมที่ตั้งขึ้น ว่า “สงฆ์” (สังฆะ) ทรงดัดแปลงรูปแบบบริหารองค์กรสงฆ์คล้ายกับระบบของลัทธิวิ มุ่งให้พระสงฆ์มีความสามัคคี เปิดโอกาสให้ทุกวรรณะเข้ามาพัฒนาดน สมาชิกรพระสงฆ์มีสถานภาพอย่างเดียวกัน เป็นสมณะศากยบุตร มีความประพฤติและทัศนคติอย่างเดียวกัน การดำเนินชีวิตมีเอกลักษณ์ มีเป้าหมาย อยู่กันด้วยระเบียบวินัย พระสงฆ์มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นครูต้นแบบ ดำเนินชีวิตตามหลักการที่พระพุทธรูปเจ้าทรงกำหนดขึ้น พัฒนาดนก่อนจึงไปพัฒนาผู้อื่นตามหลักที่ว่า การช่วยเหลือคนจนเปือกตม ผู้ช่วยจะต้องไม่แปดเปื้อนโคลนตมเหมือนกับผู้อื่น”

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบแผนการจัดงานสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง” ผู้วิจัยจึงสรุปข้อเสนอแนะการพัฒนาแบบแผนการจัดงานสาธารณูปการของวัดเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในจังหวัดอ่างทอง ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. วัดควรมีการตัดสินใจที่เด็ดขาดว่าสิ่งใดคือปัญหาของงานด้านการสาธารณูปการ เพื่อวางแผนหาแนวทางป้องกันในการดำเนินการงานสาธารณูปการต่อไป
๒. วัดควรมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรม และหาแนวร่วมจากประชาชนและหน่วยงานราชการในงานด้านสาธารณูปการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม
๓. วัดควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างสาธารณูปการ เช่น การบริจาคทรัพย์ในการบูรณปฏิสังขรณ์ หรือร่วมกันด้วยตนเองในการดำเนินการงานสาธารณูปการ

^๗สมิทธิพล เนตรนิมิต, “ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอริยวินัย วิถีชีวิตและบทบาทของพระสงฆ์” รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๔. วัดควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านสาธารณูปการอย่างจริงจัง อย่างใกล้ชิด

๕. วัดควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับทราบถึงการดำเนินงานด้านสาธารณูปการ เพื่อขอรับการสนับสนุนต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. วัดจะต้องเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมตัดสินใจที่เด็ดขาดว่าสิ่งใดคือปัญหาด้านการสาธารณูปการ เพื่อวางแผนหาแนวทางป้องกันในการดำเนินงานสาธารณูปการร่วมกับประชาชนในพื้นที่ต่อไป

๒. วัดจะต้องเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรม และหาแนวร่วมจากประชาชน และหน่วยงานราชการในงานด้านสาธารณูปการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

๓. วัดจะต้องเสียสละกำลังกายกำลังทรัพย์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในงานด้านสาธารณูปการ หรือเชิญชวนประชาชนให้มาร่วมในการบริจาคทรัพย์เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์ ในงานด้านสาธารณูปการให้อยู่คู่วัดต่อไป

๔. วัดจะต้องหาวิธีการร่วมมือกับหน่วยงานราชการประชาชน ในการติดตามและประเมินผลในงานด้านสาธารณูปการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๕. วัดจะต้องทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงในงานด้านสาธารณูปการภายในวัด ว่ามีความสำคัญอย่างไร

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเรื่อง ติดตามผล ประเมินผลในการดำเนินงานด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง เพื่อที่จะได้ทราบแนวทาง และผลการ ปฏิบัติของวัดต่อการดำเนินงานด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงระบบการบริหารการดำเนินงานด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒. ในงานวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนในการดำเนินงานด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง เพื่อที่จะได้ทราบความคิดเห็นของประชาชนว่าเป็นอย่างไร เพื่อพัฒนาการงานด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง กับประสิทธิภาพการดำเนินงานในด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง เพื่อจะได้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับประสิทธิภาพในงานด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง และนำผลการวิจัยที่ได้นำไปพัฒนางานด้านสาธารณูปการวัดในจังหวัดอ่างทอง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น